

Protocol Autisme Basisschool Franciscus Bunde

Verzamelnaam ASS (Autistisch Spectrum Stoornis) of PDD (Pervasive Developmental Disorder)

DSM IV

Diagnose:

De volgende criteria zijn bepalend voor een autistische stoornis:

1. Kwalitatieve tekortkomingen in sociaal interactief gedrag
2. Kwalitatieve tekortkomingen in de communicatie
3. Stoornis in het verbeeldend vermogen

Als gevolg van deze drie stoornissen heeft het kind een zeer beperkt repertoire van interesses en activiteiten.

Inmiddels worden diagnoses gesteld aan de hand van DSM V.

De huidige diagnoses PDD-NOS, Asperger en Klassiek Autisme worden samengevoegd onder één noemer. Autisme Spectrum Stoornis (ASS). De term spectrum geeft hierbij aan dat er diversiteit is in de manier waarop het autisme zich uit. In de DSM V kan bij deze diagnose worden aangegeven of er sprake is van een 'milde' of 'ernstige' mate van ASS.

De criteria voor de nieuwe diagnose ASS zijn anders dan die voor de diverse vormen van autisme in de vorige editie van de DSM (de DSM-4 TR). De belangrijkste wijziging is dat er voortaan twee domeinen worden onderscheiden in plaats van drie.

De drie domeinen waren:

- beperkingen in sociale interactie
- beperkingen in de communicatie
- stereotiepe patronen van gedrag

Ze worden vervangen door deze twee domeinen:

- beperkingen in de sociale communicatie en interactie
- repetitief gedrag en specifieke interesses

De DSM V zal alleen gaan gelden voor alle nieuw te stellen psychiatrische diagnoses.

In dit protocol beperken we ons daarom nog tot kinderen met een diagnose PDD-NOS of Asperger volgens DSM IV. Kinderen met de stoornis PDD-NOS of Asperger hoeven niet te voldoen aan alle kenmerken van autisme of zij vertonen de kenmerken in mindere mate.

A. Waarneembare kenmerken

- in contactlegging: van extreem teruggetrokken tot juist te claimend en overheersend (dwingend) gedrag
- het ontbreken van wederkerigheid in het contact
- weinig begrip en gebruik van non-verbale signalen (oogcontact, gelaatsexpressie en lichaamshouding)
- onhandig en angstig gedrag in sociale situaties
- het niet of nauwelijks leren van sociale situaties
- verminderd vermogen tot empathie
- in communicatie: van afwezigheid van taal tot uitgebreid formalistisch taalgebruik
- trage taalontwikkeling
- taal in alle gevallen letterlijk nemen
- beperkt repertoire van bezigheden of interesses, stereotype (soms bizar) gedrag
- fanatiek vasthouden aan bepaalde routines
- weerstand en/of angst bij verandering en/of drukke sociale gebeurtenissen
- zich koppig en driftig uiten (ingegeven door angst)

- vertekend beeld van de realiteit
- te veel of te weinig fantasie
- overgevoeligheid voor zintuiglijke prikkels of juist weinig gevoeligheid voor zintuiglijke prikkels (geluiden, beelden, temperaturen of aanrakingen, pijn)
- onhandige, stijve motoriek
- geen angst voor echt gevaar.

A.1 Te verwachten uitval op school

- legt moeilijk contacten met anderen
- kan moeilijk omgaan met stress (b.v. veranderingen)
- moeite met (verbale) informatieverwerking: kan onvoldoende samenvoegen tot zinvol geheel
- moeite met figuurlijk taalgebruik
- beperkt inlevingsvermogen
- moeite met toepassen van het geleerde
- moeite met tekstverklaren, begrijpend lezen en stellen
- vertekend zelfbeeld (over-of onderschatting)
- leggen gemakkelijker contact met oudere of jongere kinderen dan met leeftijdgenootjes
- lijkt niet te luisteren
- denkt zwart-wit
- problemen met fijne en grove motoriek
- snel afgeleid door externe prikkels
- neiging tot wegdromen, niet meedoen, zich afzijdig houden
- heeft moeite met doen- alsof spelletjes
- heeft een langere verwerkingstijd nodig voor het starten met een opdracht of het begrijpen van de bedoeling
- heeft moeite met gelijktijdige verwerking
- reageert op details, kan moeilijk verbanden leggen
- heeft moeite met oorzaak- gevolg
- heeft moeite met het overzien van gehelen.

B. didactische opmerkingen

Structureren:

- vast dagprogramma
- werken met pictogrammen, visualiseren, werken met klok, dagrooster e.d.
- geef duidelijk begin- en eindtijd aan
- geef het kind een vaste plaats
- vaste werk- praat en speelhoeken
- geef aan: wat, hoe, waar, hoe lang en wat daarna (vooral geen lege tijd)
- materialen op een overzichtelijke en vaste plek klaarleggen.

Motiveren en belonen:

- benut speciale interesses om plezier in activiteiten te vergroten of als beloning achteraf
- gebruik beloningssysteem om intrinsieke motivatie te creëren, moeten en dwingen werkt averechts
- geef na de opdracht direct feedback
- moedig het kind regelmatig aan tijdens de opdracht
- zet computer in als hulpmiddel.

Transfer:

- het kind ondersteunen bij overleggen van relaties en het ontdekken van verbanden
- besteed expliciet aandacht van de transfer van aangeleerde vaardigheden in andere nieuwe situaties.

Instructie:

- gebruik simpele en eenvoudige taal
- gebruik geen grapjes of dubbele betekenissen
- geef instructie in rustig tempo
- geef enkelvoudige opdrachten, beperk ze tot de kern
- noem bij groepsinstructie vaak de naam van het kind, "We gaan nu...Jantje jij ook.."
- vermijd abstracte tijdsbepaling, zoals straks, later, zo dadelijk..
- vermijd vraagzinnen zoals "Zou je dit wel doen..", maar wel " Dit mag je niet doen.."
- geef duidelijk aan wat wel en niet mag, c.q. verwacht wordt van het kind
- bij groepsopdrachten evt. het kind een deelopdracht alleen op een andere plek laten uitvoeren en daarna terugkomen in de groep
- zet werkvormen van coöperatief leren in, koppel kind aan een buddy
- geen angstoproepende beelden of verhalen
- houd er rekening mee dat algemene opmerkingen vaak op zichzelf betrokken worden; ze vatten dit persoonlijk op waardoor ze onzeker worden
- zorg dat verbale en non-verbale gedrag in overeenstemming zijn met elkaar.

C. Pedagogische opmerkingen

Bijzonderheden t.a.v. omgang met medeleerlingen:

- beperkt invoelingsvermogen en het moeilijk inschatten van sociale situaties vraagt dat deze voor- en nabesproken wordt
- beschermen tegen pesten: leerling is egocentrisch, niet egoïstisch
- wees voorspelbaar
- geef hulp via cognitieve omweg; leg nuchter uit wat leerling emotioneel niet voelt

- wat voor anderen heel vanzelfsprekend is, gaat voor deze leerling niet op, voor hen wordt het saai, conflicten kunnen ze zelden alleen oplossen. help de benodigde tussenstappen te zetten.

Reactie van leerling op kritiek en straf:

- kan slecht tegen kritiek
- heeft veel waardering en sturing nodig
- leert niet van ervaringen achteraf(c.q. beloning en straf); dus voorstructureren teneinde problemen voor te zijn!
- los problemen individueel op.

Wijze van benaderen (gedrag)/ pedagogisch klimaat:

- begin iedere schooldag op dezelfde manier
- kondig veranderingen van te voren aan en visualiseer
- wees duidelijk (en voor 1 uitleg vatbaar)
- gewenst gedag in zeer concrete bewoordingen duidelijk maken
- stop ongewenst gedag onmiddellijk
- neem een neutrale houding aan; emotie wordt moeilijk begrepen
- zorg voor voorspelbaarheid en regelmaat
- benader gedragsproblemen als onmacht, niet als onwil
- geef alternatieven voor de volgende keer
- richt het gesprek achteraf vooral op: hoe de volgende keer beter op te lossen (strategie aanreiken)
- probeer te bereiken dat de eigen handicap geaccepteerd wordt
- neem agressief gedrag nooit persoonlijk op, het is een reactie op de situatie en niet op jou
- zoek naar de achterliggende emotie van opvallend gedrag (geluiden, bewegingen e.d.) en zie dit als een uiting van spanning of angst.